SURINAME'S HANDELSBEWEGING 1683—1712.

DOOR

MR. R. BIJLSMA.

Het octrooi betreffende Suriname, in het jaar 1682 door de Staten-Generaal vastgesteld, stond de vrije vaart op de kolonie aan alle ingezetenen der Republiek toe en reserveerde tevens den in- en uitvoer voor de Nederlanders, onder verbod van alle vreemde vaart op Suriname. Hoewel in de practijk de handhaving dezer verbodsbepaling al dadelijk onmogelijk zou blijken, zoo bleef toch de uitvoer van Suriname's belangrijkste product, de suiker, aan de Nederlandsche koopvaardij voorbehouden.

Uit archiefstukken van fiscalen aard is het mogelijk, den omvang van dezen uitvoer te leeren kennen. Ten behoeve der Societeit van Suriname werd een uitvoerrecht in de kolonie geheven, en het Gouvernement aldaar zond van elk voor Nederland bevracht schip de opgave van de carga aan de Directeuren der Societeit te Amsterdam. In het archief der Societeit vinden wij deze carga-lijsten bewaard, die van af 1687 nauwkeurig in ponden zijn berekend. Met behulp van deze opgaven kon onderstaande statistiek van den suiker-export worden samengesteld, waarbij wij echter in aanmerking moeten nemen de ontduiking van het uitvoerrecht, waaraan, blijkens de klachten daarover, de schippers bij hunne aangifte der lading in Suriname zich in hooge mate hebben schuldig gemaakt.

jaar	schepen	ponden suiker	jaar	schepen	ponden suiker
1683	14	3.472.500	1694	16	8.698.540
1687	11	5.297.400	1695	19	(9.964.050)*)
1688	13	5.565.280	1696	11	5.610.200
1689	17	6.053.800	1697	17	9.265.800
1690	11	4.603.330	1698	10	5.060.800
1691	10	4.781.890	1699	14	6.692.350
1692	6	3.333.890	1700	13	5.885.500
1693	8	4.231.880	1701	15	8.651.150

*) Van 2 schepen ontbreekt de opgave.

jaar	schepen	ponden suiker	jaar	schepen	ponden suiker
1702	26	13.152.150	1708	14	9.311.800
1703	18	11.375.375	1709	20	14.001.800
1704	14	8.165.800	1710	17	12.096.800
1705	18	10.654.500	1711	21	15.490.500
1706	16	11.033.300	1712	28	17.565.200
1707	20	13.954.200			

De export-cijfers van af 1700 zijn ook gegeven in David Nassy's *Essai Historique sur la Colonie de Suriname*; het is mij niet gebleken aan welke documenten zij door Nassy zijn ontleend, maar zij verschillen niet onbelangrijk van de opgaven aan Directeuren der Societeit verstrekt.

Naast den uitvoer van suiker had de export van andere producten naar Nederland in de hier besproken periode zoo goed als geen beteekenis. Letterhout en limoensap werden in kleine hoeveelheden somtijds mede ingeladen. Verder wijzen de cargalijsten uit, dat de kolonie reeds in 1702 cacao en katoen exporteerde, terwijl ook van roucou melding wordt gemaakt. Uit lijsten van voor cultures uitgegeven gronden blijkt, dat sedert 1708 de indigo-aanplant beproefd werd.

De meeste der Nederlandsche schepen op Suriname uitgereed, kwamen van Amsterdam en de Zeeuwsche havens Middelburg en Vlissingen. In 1683 (het eerste jaar na de Zeeuwsche periode) waren de cijfers: Amsterdam 9, Zeeland 10, Rotterdam 1. In het tijdperk der Societeit wordt de verhouding voor Amsterdam veel gunstiger, zooals bijvoorbeeld blijken kan uit de willekeurig gekozen jaren:

	Amsterdam	Zeeland	Rotterdam
1694	12	6	—
1695	17	7	2
1701	11	1	1
1702	26	6	4

De vreemde scheepvaart op Suriname, door het Octrooi verboden maar voor de kolonie onontbeerlijk, werd geheel onderhouden van uit de Engelsche koloniën in Amerika en betrof bepaalde handelswaren. Reeds in zijn eerste schrijven aan Directeuren der Societeit (van Januari 1684) had Gouverneur Van Aerssen van Sommelsdijck gerept van den handel in paarden, beesten en vivres, die vooral van uit Nieuw-Engeland

op de kolonie gedreven werd en in Suriname geheel in handen was van de Joden. In brieven van lateren tijd wijst het koloniaal Gouvernement er op, dat de suikerplanters steeds groote behoefte hadden aan paarden voor hunne molens, voor zooverre deze door dierlijke kracht (en niet door water) moesten worden gedreven. De lange reis maakte den aanvoer van paarden uit Europa hoogst bezwaarlijk; de vaderlandsche wilden op de magere, schrale Surinaamsche weiden niet aarden; ook Iersche waren onbruikbaar; de Schotsche en Noorsche waren beter, maar hadden maanden noodig om na den overtocht weer op kracht te komen. Daarom kon men de aanvoer van bruikbare paarden uit Nieuw-Engeland niet missen. De risico, aan dit transport verbonden, bleef echter zoo groot, dat de lading aangevuld moest worden met andere handelswaren, om de onkosten eenigszins te dekken, voor het geval de paardensterfte aan boord zeer hoog was. Daartoe voerde men levensmiddelen over, waarnaar in de kolonie Suriname steeds veel vraag bestond. De Surinaamsche bodem bracht weinig voedingsgewassen voort, de eigen producten als cassave konden niet voor langeren tijd worden opgeslagen en bewaard, en bovendien was de aanvoer van vivres uit Nederland totaal onvoldoende.

Reeds in 1685 hadden Directeuren der Societeit ingewilligd om voorloopig en bij oogluiking den aanvoer van paarden, koeien en vivres uit Nieuw-Engeland toe te laten. Deze opvatting zou duren tot 1696, toen Directeuren aan Gouverneur Mr. Paul van der Veen gelastten, vreemde schepen uit de kolonie af te wijzen. In zijn antwoord op dit verbod van toelating wees de Gouverneur er op, dat de schaarschte aan vivres in Suriname het admitteeren van vreemde schepen noodig maakte, er bij voegend dat deze vaart de kolonie ook tot eenigen uitvoer in staat stelde, omdat de Engelsche schepen melasse of siroop, dram (Surinaamsche brandewijn) en hout als retourlading medenamer. De schaarschte aan paarden en de duurte der levensmiddelen in het moederland tegen het einde van den Negenjarigen Oorlog deden Directeuren besluiten, het verbod weder in te trekken, maar zij kwamen hierop terug, zoodra de Gouverneur in zijn missive van October 1699 gemeld had, dat de levensmiddelen in Suriname goedkoop en de aanvoeren van paarden uit Nieuw-Engeland voldoende waren. Tegen dit nieuwe verbod kwamen Gouverneur en Raden echter dadelijk in verzet en deze actie

leidde ertoe, dat Directeuren in hunne vergadering van 25 April 1704 het besluit namen tot de admissie van vreemde vaartuigen met paarden uit Nieuw-Engeland, Nieuw-Nederland en andere naburige eilanden, onder deze voorwaarde echter, dat de schepen geen granen, metalen, manufacturen en Oost-Indische specerijen mochten aanvoeren en als retourlading uitsluitend melasse, dram, gezaagd hout en Nederlandsche waren zouden innemen. Sindsdien bleef deze vreemde vaart op Suriname toegestaan. De schepen, die in deze vaart dienst deden, waren van veel kleiner charter dan de Nederlandsche. Zij liepen hoofdzakelijk uit van Boston, New-York, Rhode-Island en Barbados. Gedurende de periode 1701—1712 arriveerden in doorsnede jaarlijks 18 à 19 in Suriname, waar zij paarden en vivres (bakel-jauw, makreel, boter, meel, tabak enz.) aanbrachten en dram, melasse en hout weder innamen.

Behalve met Nederland en de Engelsche koloniën stond Suriname door een onbeduidende kustvaart nog in betrekking tot Nederlandsche koloniën als Essequibo, Berbice en Curaçao, maar deze relaties blijken voor de handelsbeweging van weinig of geen beteekenis te zijn geweest.